

Justis- Og Beredskapsdepartementet
PB 8005 Dep
0030 OSLO

Att: lovavdelingen

6. juni 2014

Høringssvar Arvelovutvalget - notat om eierløs arv. Deres ref. 14/982 EP KKF/KTU/bj

Vi viser til høringsbrev fra departementet datert 31.03.2104.

Frivillighet Norge er en interessepolitisk samarbeidsorganisasjon for drøyt 280 frivillige organisasjoner som har til sammen ca 50 000 lokale lag og foreninger over hele landet. Frivillighet Norge har siden oppstarten i 2006 flere ganger fremmet forslag om at eierløs arv i sin helhet overføres et fond forbeholdt frivilligheten, etter modell fra Sverige. Etter å ha gjennomført en bred konsultasjon i medlemsmassen har Frivillighet Norges styre vedtatt vedlagte høringssvar. Kort oppsummert er våre standpunkter:

1. Staten skal overføre all eierløs arv til frivilligheten, etter at dødsboene er gjort opp og realisert.
2. Eierløs arv skal bidra til en fri og uavhengig frivillig sektor og derfor tilstås frivillige organisasjoner i form av frie midler til drift av aktiviteter og medlemsdemokrati. Den eierløse arven skal ikke fordeles i form av prosjektstøtte.
3. Eierløs arv skal være en styrking av frivillige organisasjoners rammevilkår som kommer i tillegg til, ikke som erstatning for, andre offentlige støtteordninger for frivillige organisasjoner.
4. Eierløs arv skal fordeles på en måte som innebærer at midlene er reelt tilgjengelige for alle typer organisasjoner, også små organisasjoner uten stor administrasjon. Frivillighetsregisteret skal brukes som verktøy for at det skal bli enklest mulig å motta og rapportere på midlene både for organisasjoner og det offentlige.
5. Eierløs arv skal benyttes til å bygge opp et arvefond med et uendelighetsperspektiv, som forvaltes og foretar utdelinger til et bredt spekter av frivillige organisasjoner. Bredden i fondets utdelinger skal både reflekteres over tid og øke i takt med at fondets utdelinger øker.

6. Arvefondet må bygges opp til et visst nivå før utdelinger kan starte. Staten må skyte inn tilleggs midler i fondet de første årene for at utdelingene skal komme raskere i gang.
7. Arvefondet skal styres av et uavhengig styre bestående av like mange representanter fra frivillig sektor som fra det politiske miljøet. Stortingets presidentskap skal utpeke styrets medlemmer og sørge for at det er bredt politisk sammensatt. Frivillighet Norge skal foreslå frivillighetens representanter i styret.

Med vennlig hilsen

Birgitte Brekke
Generalsekretær

Kopi: Kulturdepartementet

[6] "Notat om fosterreduktion", Justitsministeriet Lovafdelingen, september 1993 (Udtalelse 1993).

ET FOND FOR FRIVILLIGHETEN. ET FOND FOR FRAMTIDEN.

Innledning

Inntektene fra eierløs arv går i dag til statskassen. Frivillighet Norge mener midlene bør tilfalle frivilligheten etter modell fra Sverige der man gjennom 85 år har bygget opp et fond av den eierløse arven. Fondet er blitt betydelig og består av 6,7 milliarder SeK. Det skal dele ut 600 millioner SeK til frivillige formål i 2014.

Eierløs arv må tilfalle formål som har stor tilslutning i samfunnet. Staten som arving er nøytral og universell. Det er imidlertid mye som taler for at staten bør overføre midlene til frivilligheten snarere enn statskassen:

- Frivilligheten tjener på samme måte som staten fellesskapets beste og styres og kontrolleres av medlemmer, deltakere og givere rekruttert fra et svært bredt lag av befolkningen.
- Det er tverrpolitisk enighet i Norge om at frivilligheten er viktig for demokratiet, læring, bygging av sosial kapital, folkehelsebygging, beredskapsarbeidet og ikke minst for å skape trivsel, liv og røre i lokalsamfunnene.
- Frivillige organisasjoner har ulike formål, men organisasjonene har til felles at de bygger og vedlikeholder identitetsskapende fellesskap som bidrar til livskvalitet for alle som deltar.
- Organisasjonene har stor tillit i befolkningen og er avgjørende for den store generelle tilliten som preger det norske samfunnet¹.

Den nordiske frivillighetsmodellen står i en særstilling internasjonalt på flere måter. Den består av et stort mangfold av organisasjoner og plasserer oss på verdenstoppen når det gjelder deltakelse: halve befolkningen gjør frivillig innsats. Den nordiske frivilligheten er også i langt større grad økonomisk uavhengig av det offentlige enn det som gjelder andre steder. 1/3 av inntektene i sektoren er offentlige tilskudd². Dette er det viktig at vi tar vare på!

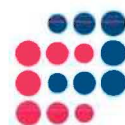
Frivillige organisasjoner har behov for nye etisk forsvarlige langsiktige inntektskilder slik at mest mulig av organisasjonenes energi kan brukes på aktiviteter, og mindre på inntektsbringende arbeid. Mest av alt

---

¹ NOU 2011:14 – Bedre integrering. Kap 10.4.1. – Frivillige organisasjoners betydning for sosial kapital: "Undersøkelser viser at det er høy grad av tillit i samfunn med mye frivillig deltakelse. Det er en klar sammenheng mellom graden av sosial tillit og størrelsen på frivillig sektor i et samfunn. Høy organisasjonstetthet i et samfunn, det vil si et sivilsamfunns formaliseringsgrad, knyttes også til sterk sosial kapital."

²Kar Henrik Sivesind og Dag Wollebæk, Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2010): "Fra folkebevegelse til filantropi?"

FRIVILLIGHET NORGE

har organisasjonene behov for frie midler, som kan brukes i tråd med medlemmenes prioriteringer, på løpende drift av aktiviteter og medlemsdemokrati.

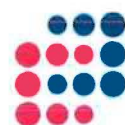
Den eierløse arven representerer en unik sjanse for regjeringen til å bygge opp en ny bærekraftig etisk forsvarlig inntektskilde for frivilligheten, som på sikt vil styrke hele frivillig sektor, og dermed komme hele samfunnet til gode. De årlige beløpene, store eller små, som tilføres arvefondet vil legge sten på sten til og bli til et betydelig fond.

Frivillighet Norge går inn for at staten overfører all eierløs arv hvert år til et arvefond som styres av et uavhengig styre, og som har et bredt definert formål som innebærer at det er tilgjengelig for hele frivilligheten. Det vil styrke hele frivillig sektor uavhengig av rådende politiske strømninger og prioriteringer. Det vil også sikre at hele samfunnet vil nyte godt av fondsmidlene over tid. Det må legges et uendelighetsperspektiv til grunn for forvaltningen av fondet. Fondet må bygges opp til et visst nivå før utdelingene til de frivillige formålene kan starte. Fondet vil få betydelig omfang i tidens fylde og stimulere de ulike frivillige organisasjonene til økt innsats for de samfunnsnyttige formålene de arbeider for i all framtid.

Innhold

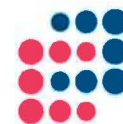
1.	<u>Eierløs arv i Norge</u>	5
	<u>Omfang</u>	5
	<u>Arveloven</u>	5
	<u>Statens rett til arv</u>	5
	<u>Forslag om eierløs arv til frivillige organisasjoner</u>	6
2.	<u>Arvelovsutvalget</u>	7
	<u>Ny arvelov (NOU 2014:1)</u>	7
	<u>Vurderinger av eierløs arv</u>	7
	<u>Regjeringens forslag for herreløs arv</u>	11
3.	<u>Frivillighetens behov for etiske, langsiktige inntekter</u>	12
	<u>Hvor mye vil et fond for eierløs arv kunne tildele frivillige organisasjoner?</u>	13
4.	<u>Allmänna arvsfonden</u>	15
	<u>Fondets utvikling og inntekter</u>	15
	<u>Formål og målgrupper</u>	15
	<u>Tildelinger</u>	16
	<u>Prinsipper for tildeling</u>	16
	<u>Forvaltning og organisering</u>	17
5.	<u>Frivillighet Norges krav til etablering og styring av et arvefond</u>	18
	<u>Et fond for med et uendelighetsperspektiv</u>	18
	<u>Et fond for frivilligheten</u>	19
	<u>Et uavhengig fond</u>	19
	<u>Hvem skal styre Arvefondet?</u>	18
	<u>Et fond for fremtiden</u>	19
	<u>Hvordan kan fondet opprettes?</u>	19
	<u>Hvilke lovendringer er påkrevd?</u>	20
	<u>Hvem skal gjøre opp dødsboene?</u>	20
	<u>Hvordan forvalte kapitalen?</u>	19
	<u>Hvor stor bør kapitalen være?</u>	20

FRIVILLIGHETNORGE

Hvordan bør fondet kommunisere?..... 21

Forsvarlig kontroll med bruk av midlene 21

1. Eierløs arv i Norge

Når en avdød person ikke etterlater seg arvinger etter loven, betegnes arven som «herreløs» eller «eierløs». I slike tilfeller trer statens arverett i kraft. Vi bruker betegnelsen eierløs arv i dette dokumentet, ettersom det er kjønnsnøytralt begrep.

Omfang

Staten er arving i relativt få dødsbo hvert år, og beløpene ligger mellom 2 og 20 millioner. I gjennomsnitt mottar staten om lag 10 millioner i arv hvert år.³

- I 2007 var staten arving i 20 dødsbo, som totalt utgjorde kr 17 790 300. Det ble gitt avkall i tre dødsbo. Netto arv til staten var kr 13 740 300
- I 2009 var staten arving i 24 dødsbo. Total arv utgjorde kr 19 530 113, men det ble gitt avkall i seks dødsbo på til sammen kr 6 815 000.
- I 2010 var staten arving i 12 dødsbo. Statens arverett utgjorde 10 342 000, men det ble gitt avkall i 5 dødsbo på til sammen kr 2 804 000.
- I 2013 var nettoarven til staten kr 6 022 290⁴.

Arveloven

Arv er en forlengelse av den private eiendomsretten, hvor arvelaterens autonomi er sentralt⁵.

Arveloven bestemmer at formuen etter en avdød går til den nærmeste slekt og gjenlevende ektefelle, til formålet i arvelaterens testament eller til staten der det ikke finnes arvinger eller testamente.

Hjemmelen for statens arverett er arveloven § 46: «Har arvelataren ikkje slektningar eller ektemake som arvar han, og har han ikkje gjort testament om arven, går arven til staten.»

Arve- og skifterett tilhører de eldste rettsområdene. Helt fra Landsloven av 1274 og frem til i dag har det vært en av statens oppgaver å ta arven til fraværende arvinger i forvaring. Når avdøde ikke hadde kjente arvinger tilfalt arven kongen.

Statens rett til arv

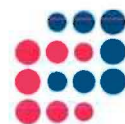
Der staten, representert ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet, kommer inn som arving, gjennomføres arveoppgjøret (dødsboskifte) som en skifte- og arvebehandling under tingretten.

³ Justisdepartementet (mars 2014). Herreløs arv – forslag til endringer i arveloven 1972 og forslag til reguleringer i ny arvelov

⁴ Provenytapet dersom beløpet skulle tilfalle frivillige organisasjoner, var for 2013 beregnet til 20 millioner:

<http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2013/Budsjettsporsmal/Skatteravgifter/Venstre52/>

⁵ I følge Peter Lødrup (2012), Arverett. Gyldendal juridisk.

FRIVILLIGHET NORGE

Kostnadene forbundet med arveoppgjøret belastes dødsboet. Tingretten tar selvstendig stilling til om staten er arving. Hvis så er tilfelle, tilfaller arven statskassen når utlodningen er rettskraftig.

Tingretten må påse at det avsettes et tilstrekkelig beløp til vedlikehold av avdødes gravsted (gravlegat) og begravelsesomkostninger⁶, etter dette tilfaller beløpet statskassen uten videre forpliktelser.

Staten kan etter søknad gi avkall på arven i enkelte tilfeller, dersom det går klart frem at dette var avdødes vilje eller at det var et meget nært forhold mellom avdøde og søkeren. Avkall på arv kan tilfalle institusjoner eller ideelle organisasjoner, når særlige forhold taler for det, i følge forskriften.⁷

Statens rett til arv er drøftet mange ganger og ble senest behandlet i NOU 2014: 1 Ny arvelov. Hvorvidt staten er den riktige aktøren til å forvalte eierløs arv er et viktig prinsipielt spørsmål. Arven tilfaller statskassen som sådan, og ikke definerte offentlige formål eller underliggende etater. Dermed bidrar eierløs arv til å finansiere alle deler av statens virksomhet.

Forslag om at eierløs arv bør gis til frivillige organisasjoner

Regjeringspartiene og samarbeidspartiene har vist til at det bør etableres en ordning der herreløs arv tilfaller frivillige eller ideelle organisasjoner. Dette ble blant annet uttrykt i partienes merknader til Finanskomiteens innstilling om skatter og avgifter i 2012, og i et felles utspill under Arendalsuka 2013. Her gikk en samlet opposisjon av Høyre, Frp, Krf og Venstre inn for å etablere et fond for fordeling av eierløs arv på frivillige organisasjoner.

Regjeringen Solberg har nedfelt i sin plattform at de vil «La ”herreløs arv” tilfalle frivillige organisasjoner istedenfor staten.» Senere er dette bekreftet av statssekretær i Kultur- og kirke departementet, Knut Olav Åmås: «Regjeringen vil at ”herreløs arv” skal tilfalle frivillige organisasjoner istedenfor staten.»⁸

Dersom staten ikke skal være mottaker av eierløs arv, må midlene tilfalle formål som har stor tilslutning i samfunnet. Norsk frivillig sektor står sterkt og har stor legitimitet og oppslutning i befolkningen.

På skriftlig spørsmål fra Arild Grande (Ap) til Kulturministeren i februar om hvordan herreløs arv ikke skal gå på tvers av avdødes ønsker, gav Widvey følgende redegjørelse:

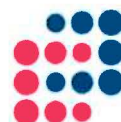
«For i størst mulig grad å sikre at midlene ikke fordeles og brukes i strid med arvelaters overbevisning, vil det vil være viktig å finne frem til et formål som det er bred tilslutning til i samfunnet. Jeg mener at det vil være mulig å finne et slikt formål knyttet til frivillige organisasjoner. Frivilligheten er mye av basisen for

⁶ JD 06.06.13 - Rundskriv om dødsboskifte: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/rundskriv/2013/g-042013--tillegg-til-publikasjon-g-0203.html?id=729433>

⁷ Forskrift om salg av arvemidler og avkall på arv til staten: <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1991-08-30-564>

⁸ Åmås' tale på KS-konferansen 26. november 2013

Norge som samfunn. Frivillige organisasjoner skaper gode fritidstilbud til barn og unge. De gjør kulturlivet rikere og de gjør en stor innsats innenfor helse, rus, fattigdom, inkludering mv. Frivilligheten gir tilhørighet og skaper mangfold, og den bidrar til identitetsskaping og bygger demokrati. Samarbeidet mellom frivillige organisasjoner og det offentlige har sterke og historiske tradisjoner, noe denne regjeringen vil føre videre. Etter min vurdering er frivillig innsats for barn og unge et eksempel på formål som har stor tilslutning i det norske samfunnet. Tildelinger i en eventuell ny ordning bør være offentlig tilgjengelig, slik at publikum kan ha tillit til at midlene forvaltes og brukes på en god måte.»

2. Arvelovsutvalget

Ny arvelov (NOU 2014:1)

NOU 2014: 1 Ny arvelov ble overlevert 10. februar 2014. Denne gir en generell vurdering av arveloven med sikte på utforming av en ny lov. I mandatet for utredningen er også statens arverett et tema:

«Blant annet bes utvalget se på spørsmålet om det bør innføres en ordning som sikrer at midler fra falt arv kommer frivillige organisasjoner til gode.»

Spørsmålet om eierløs arv skal plasseres i et fond og deles ut til frivillige organisasjoner snarere enn å tilfalle statskassen, er vurdert tidligere. Det var omfattende diskusjoner om spørsmålet i forbindelse med arvelovrevisjonen i 1937. Spørsmålet ble også drøftet i Stortinget i 1960, men da uten forbindelse med konkret lovforslag. Spørsmålet ble videre drøftet som et utkast i 1962. Et flertall gikk inn for å opprette et arvefond til beste for barn og ungdom i sin alminnelighet og til institusjoner som tjener barn og ungdom. Mindretallet ville beholde ordningen med staten som arving. Mindretallet la særlig vekt på at fondet trolig ville bli svært lite, og at det ville knytte seg en del administrasjonskostnader til å drifte fondet. Departementet støttet mindretallets forslag og viste til deres uttalelser.⁹

Arvelovsutvalget har etter en svært summarisk behandling foreslått at dagens ordning opprettholdes og at eierløs arv fremdeles skal tilfalle staten¹⁰. Frivillighet Norge støtter ikke Arvelovsutvalgets forslag.

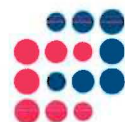
Nærmere om Arvelovsutvalgets vurderinger og forslag

I det følgende gjengis de vurderinger og begrunnelser som Arvelovsutvalget oppgir i NOU 2014: 1 Ny arvelov kapittel 5.2 for å videreføre dagens ordning, sammen med Frivillighet Norges kommentarer til hvert punkt.

1. Høye administrasjonskostnader og lave årlige beløp gjør at «vinningen går opp i spinningen»

⁹ NOU 2014: 1 Ny arvelov, kapittel 5 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2014/nou-2014-1/6/1.html?id=750783>

¹⁰ NOU 2014:1 Ny arvelov, kapittel 5 <http://www.regjeringen.no/pages/38621970/PDFS/NOU201420140001000DDDPDFS.pdf>

Det er etter utvalgets mening (kap. 5.2) snakk om små årlige beløp, og opprettelsen av et fond vil kreve en del administrasjonskostnader som vil spise av allerede beskjedne arvebeløp. Oppgjør og administrasjon av arven løses i dag av statsansatte som i tillegg har andre oppgave. Det antas å være en langt mindre kostnadskrevende løsning enn å opprette et nytt organ for dette formålet.

Frivillighet Norges kommentar:

Et fond for eierløs arv som skal fordeles på frivillige organisasjoner vil innebære tre typer administrasjonskostnader:

- kostnader forbundet med oppgjør av dødsbo, som er kostnader som påløper også i dag og som ikke påvirkes av etableringen av et arvefond
- forvaltningskostnader, som i det svenske Arvsfonden er beregnet til 0, 115% av kapitalen
- kostnader forbundet med utdelinger til formålet

Målet må være å etablere et arvefond som kan vokse til å bli et betydelig fond i framtiden, slik den svenske arvsfonden har blitt. Da må administrasjonskostnadene knyttet til avviklingen av dødsbo og kostnadene knyttet til forvaltning av fondet sees på som nødvendig investering for at frivilligheten skal få en ny langsiktig og etisk forsvarlig inntektskilde.

Kostnadene knyttet til oppgjør av dødsbo er kostnader staten allerede har og som dekkes gjennom arven staten mottar. Størrelsen på kostnadene påvirkes ikke av at staten skal overføre arven den mottar til et fond. For øvrig må det være et mål bruke administrative løsninger for arvefondet som innebærer at kostnadene blir så lave som mulig.

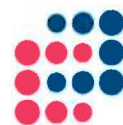
Fordi omfanget på den eierløse arven er lite må fondet først starte utdelinger til frivillige formål når fondet har oppnådd en viss størrelse, for eksempel 100 mill kr. Det betyr at kostnader forbundet med utdelinger **ikke** vil påløpe før fondet har nådd denne størrelsen.

Frivillighet Norge foreslår at Frivillighetsregisteret brukes som verktøy for utdeling av midler og rapportering, for å redusere administrasjonskostnadene både for fondet og de frivillige organisasjonene. Kostnadene knyttet til forvaltning av fondskapitalen foreslås samordnet med andre fond som staten allerede forvalter, slik at kostnadene holdes lavest mulig.

Frivillighet Norge vil også bemerke at en politisk målsetning ikke bør skrinlegges ved å ta utgangspunkt i virkemidlene. I Arvelovutvalgets argumentasjon viker målet for middelet, mens Frivillighet Norge mener målet bør komme først, og at man deretter må vurdere ulike midler og måter for gjennomføring.

2. Valg av formål versus avdødes ønske – ikke mulig å finne et formål som alle er tilfreds med

Utvalget mener videre (kap 5.2) at det vil by på problemer å finne formål som det er rimelig allmenn tilslutning til i samfunnet. De viser til at tidligere forslag har knyttet fondet opp mot formål for barn og unge, men at det i dag like gjerne kunne være en formodning for at midlene skulle gå til tiltak for eldre. Ettersom arvelaterne vil være i svært forskjellige livssituasjoner, mener utvalget at det neppe er mulig å finne frem til formål som alle ville være tilfreds med.

Frivillighet Norges kommentar:

I dag tilfaller den eierløse arven staten. Dette betyr at arven like gjerne kan gå til å finansiere forsvaret som bistandsprosjekter, og like gjerne kontantstøtte som barnehageplasser. Fordi det er aksept for dette mener Frivillighet Norge at det må kunne legges til grunn at allmennheten også vil akseptere den eierløse arven benyttes til å styrke ulike formål i **hele** frivillig sektor. Frivillig sektor har på samme måte som staten felles beste som mål. Et arvefond som hele frivillig sektor kan nyte godt av vil styrke mange ulike formål: barn og unge, miljøvern, funksjonshemmede, tros og livssynssamfunn, innvandrersorganisasjoner, humanitære organisasjoner, beredskapsorganisasjoner, idrett og kulturorganisasjoner.

For øvrig vil Frivillighet Norge anbefale at det etableres samme praksis som i Sverige hvor det er mulig for arvelatere som ikke har legal- eller testamentsarvinger, å bestemme at arven ikke skal gå til arvsfonden. I slike tilfeller går arven snarere direkte til den svenske statskassen.

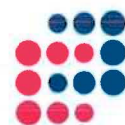
Ettersom den eierløse arven staten mottar i dag legges i statskassen uten å øremerkes enkeltformål finansierer midlene litt av alt. Det betyr at det ikke er noen poster på statsbudsjettet som pr nå er avhengig av den eierløse arven. Det vil dermed ikke gå ut over noen dersom midlene flyttes til et arvefond for frivilligheten. Fordi de årlige beløpene som staten mottar i arv både er uforutsigbare og forsvinnende små sett i forhold til hele statsbudsjettet, er dette også en inntekt staten kan leve uten.

3. Arveretten bør utvides og ikke beskjæres

Arvelovsutvalget ønsker i utredningen (kap 5.2) å utvide kretsen av arveberettigede til også å gjelde samboere uten felles barn etter fem års samboerskap. Utvalget ønsker videre at utstrekningen av dagens slektsarverett, som blant annet omfatter fettere og kusiner, fortsatt skal gjelde og ikke beskjæres.

Frivillighet Norges kommentar:

Etablering av et arvefond vil **ikke** beskjære arveretten og er **ikke** i uforenlig med en evt. utvidelse av samboeres arverett. Etablering av et arvefond handler kun om at den arven som etter den til enhver tid gjeldende arvelov skal tilfalle staten, skal plasseres i et uavhengig fond som foretar utdelinger til de frivillige organisasjonene.

Arvelovsutvalget forutsetter i sin argumentasjon at en utvidelse av arveretten for samboere vil innebære at det blir mindre omfang på den årlige eierløse arven og dermed færre midler enn hittil som kan plasseres i et evt. arvefond. Arvelovsutvalget oppgir ikke hvor stor andel av den eierløse arven som evt. ville tilfalt samboere dersom disse hadde hatt arverett i dag. Det er derfor uklart hvilken effekt en utvidelse av arveretten for samboere vil ha på omfanget av den eierløse arven. Frivillighet Norge vil i denne sammenheng også bemerke at folketallet i Norge nå har passert 5 millioner og vil øke betydelig i årene som kommer. Samtidig er det stadig flere enslige. Dette kan tale for at omfanget av eierløs arv vil øke i fremtiden. Frivillighet Norges konklusjon er derfor at det vil være et visst omfang på den eierløse arven også i framtiden, og at midlene vil være viktige for å bygge opp et fond som kan gi frivilligheten viktige inntekter i framtiden.

4. Dagens ordning fungerer tilfredsstillende

Arvelovsutvalget mener videre (i kap 5.2) at dagens ordning «stort sett fungerer tilfredsstillende», uten å begrunne dette utover det som kommer fram i pkt 1-3 ovenfor. Utvalget mener regelverket praktiseres med smidighet innenfor de rammene som er gitt.

Frivillighet Norges kommentar:

Frivillighet Norge stusser over at Arvelovsutvalget trekker denne konklusjonen uten å ha berørt frivillige organisasjoners behov i sin vurdering. Når utvalget peker på at ordningen fungerer tilfredsstillende beror det alene på at utvalget vurderer den som forsvarlig og tilfredsstillende for staten i administrativ og juridisk forstand.

Regjeringspartiene har ytret ønske om at den eierløse arven skal tilfalle frivilligheten. Ønsket er **ikke** begrunnet med at dagens ordning ikke fungerer tilfredsstillende, men med et ønske om å styrke frivillig sektors rammevilkår. Det er derfor skuffende at Arvelovsutvalget ikke har vurdert hvilke juridiske og administrative grep som kan/må tas dersom målet er at den eierløse arven skal bidra til å styrke frivillig sektor økonomisk.

Regjeringens forslag om at eierløs arv skal benyttes på formål rettet mot nyskapende frivillig virksomhet til fordel for barn og unge, herunder barn og unge med nedsatt funksjonsevne

31. mars 2014 ble arvelovutvalgets innstilling sendt ut på høring. I høringsnotatet foreslår Justis- og beredskapsdepartementet en annen løsning for bruk av den eierløse arven enn Arvelovsutvalget. Departementets forslag tar utgangspunkt i Arvelovsutvalgets innvendinger til endringer i fordelingen av eierløs arv, og redegjør videre for et utvalg punkter i utredningen: Den praktiske administrasjonen, spørsmålet om en uhildet instans som får ansvaret for å fordele midlene, vurderingen av formål for fordeling og administrering av fordeling av midlene.”

Frivillighet Norge er enig med regjeringen i prinsippet om at eierløs arv skal utdeles til frivillige organisasjoner, men støtter **ikke** regjeringens forslag om å fordele den arven staten mottar hvert år på formål rettet mot barn og unge.

Nedenfor følger en kort oppsummering av Justisdepartementets vurderinger og forslag etterfulgt av Frivillighet Norges kommentarer.

1. Dagens ordning for administrasjon og avkall på eierløs arv bør videreføres

Justisdepartementet deler Arvelovsutvalgets syn på at dagens ordning knyttet til administrasjon av dødsbo og avkall på eierløs arv fungerer på en god måte. Departementet foreslår derfor å videreføre ordningen med at de administrative oppgavene knyttet til dødsbo, tingretter og avkall legges til departementet (i dag Kommunal- og moderniseringsdepartementet).

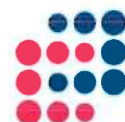
Frivillighet Norges kommentar:

Frivillighet Norge er enig med Justisdepartementet i at de administrative oppgavene knyttet til dødsbo, tingretter og avkall på eierløs arv bør tilligge staten og at kostnadene forbundet med oppgjøret belastes dødsboet. Frivillighet Norge mener imidlertid at staten bør kanalisere den eierløse arven videre til et fond som forvaltes med et uendelighetsperspektiv og foretar utdelinger til frivillige organisasjoner, etter at boet er gjort opp. I stedet for at midlene tilfaller statskassen.

2. Forslag om å fordele den eierløse arven som tilfaller staten hvert år gjennom en støtteordning mot nyskapende frivillig virksomhet til fordel for barn og unge, herunder barn og unge med nedsatt funksjonsevne, som forvaltes av LNU

Justisdepartementet foreslår en ny ordning for bruk av eierløs arv som departementet mener er sikret bred tilslutning i samfunnet og at administrasjonskostnadene holdes lave for at størst mulig beløp tilfaller frivillige organisasjoner. Departementet viser til Frivillighet Norges initiativ om å etablere et fond tilsvarende fondet i Sverige, men fraråder en slik ordning ettersom det svenske fondet er av en annen størrelse (der 600 millioner SeK deles ut i 2014) enn det som vil være mulig å oppnå i Norge. Justisdepartementet foreslår derfor å kanalisere midlene gjennom Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner som allerede forvalter betydelig statsstøtte til barne- og

FRIVILLIGHET NORGE

ungdomsorganisasjoner, og at «formålet rettes mot nyskapende frivillig virksomhet til fordel for barn og unge, herunder barn og unge med nedsatt funksjonsevne». I lys av dette forslaget foreslår Justisdepartementet en forskriftsendring og en endring av reglene i gjeldende arvelov.

Frivillighet Norges kommentar:

Frivillighet Norge er ikke enig i Justisdepartementets forslag. Den eierløse arven representerer en unik sjanse for regjeringen til å bygge opp en ny bærekraftig etisk forsvarlig inntektskilde for frivilligheten, som på sikt vil styrke hele frivillig sektor, og dermed komme hele samfunnet til gode. De årlige beløpene, store eller små, som tilføres arvefondet vil legge sten på sten til man får et betydelig fond. Det har tatt 85 år å bygge opp Arvsfonden i Sverige til det nivået fondet har i dag. Vi må ha tilsvarende perspektiver i Norge. Et norsk Arvefond for frivilligheten vil være et viktig bidrag til å sikre rom for sivilsamfunnet og den nordiske frivillighetsmodellen i framtidens Norge. Frivillighet Norge skisserer i kap. 5 hvordan et fond bør etableres og styres for at det skal bli enklest mulig for organisasjonene å motta støtte og for at administrasjonskostnadene knyttet til fondet skal holdes lavest mulig.

3. Frivillighetens behov for etiske, langsiktige inntekter

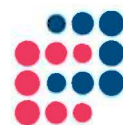
Om lag en tredel av inntektene i frivillig sektor er tilskudd fra offentlige myndigheter, mens organisasjonene genererer to tredeler av inntektene gjennom egen inntektsskapende aktivitet. Det blir imidlertid stadig mer kostnads- og arbeidskrevende for organisasjonene å komme drive pengeinnsamling og andre inntektsskapende aktiviteter. Organisasjonene har stort behov for flere langsiktige etisk forsvarlige inntektskilder som kan gi dem **frie** inntekter til bruk på de formålene medlemmene prioriterer. Det er en generell utfordring for frivillige organisasjoner at tilgangen på frie inntekter blir mindre. De nye pengeutdelende stiftelsene¹¹ støtter ikke drift. De offentlige tilskuddsordningene som frivillige organisasjoner kan søke på er enten driftstilskudd eller prosjektmidler. De fleste ordningene har spesifikke prioriteringer og faller under kategorien prosjektmidler. Ordningenes utforming, formål og målgrupper har stor variasjon. Bare momskompensasjonsordningen er tilgjengelig for **hele** frivilligheten.

I 2009 kunne frivillige organisasjoner søke på 4,7 mrd i tilskudd fordelt over 81 støtteordninger i 14 departementer.¹² Langt de fleste av disse støtteordningene er også åpne for søknader fra kommuner og/eller næringsdrivende. Det er ikke kjent hvor stor andel av tilskuddsmidlene som gikk til frivillige organisasjoner.

¹¹ I 2012 var det etablert 18 Sparebanstiftelser i tillegg til betydelige aktører som Gjensidigestiftelsen, Fritt Ord og Cultiva

¹² I følge Håkon Lorentzen – Statlige tilskudd til frivillige organisasjoner.

<http://www.sivilsamfunn.no/Info/Aktuelt/Ikke-frie-midler-til-frivillige-organisasjoner>

Det er høyst ulikt hva frivillige organisasjoner mottar i støtte fra det offentlige. Noen organisasjoner mottar støtte fra overskuddet til Norsk Tipping bestemt gjennom tippenøkkelen. Noen organisasjoner mottar direkte tildelinger over statsbudsjettet. Enkelte organisasjoner søker av prinsipielle årsaker ikke offentlig støtte, grunnet ønske om uavhengighet fra det offentlige. Mange organisasjoner ønsker offentlig tilskudd til driften, men får ikke.

Frivillighet Norge har foretatt en gjennomgang av Statsbudsjettet for Kulturdepartementet (KUD) i 2014 som viser at overføringene til frivillighetsformål utgjør 12,8 pst av KUDs ramme, men kun 1,2 pst dersom en ser bort fra midlene som er satt av til momskompensasjon.

En undersøkelse om lokallagene i de frivillige organisasjonene viser at organisasjonenes inntektskilder har endret seg etter årtusenskiftet. Lokallagene blant kunst- og kulturorganisasjonene har i mindre grad enn før inntekter fra medlemskontingenter og henter i økende grad sine inntekter fra arrangementer. Samtidig har forholdet mellom finansiering fra kommuner, fylkeskommuner og stat endret seg. I følge kulturutredningen 2014 viste at Kostra-statistikken om kommunenes utgifter til kulturformål at kostnadsområdet «Aktivitetstilbud for barn og unge» har hatt en svak utvikling etter årtusenskiftet. I tråd med dette viser lokallagsundersøkelsen fra 2009 at kommunenes andel av finansieringen av frivillige kunst- og kulturorganisasjoner har falt fra 12 til 9 prosent mellom 1997 og 2009.

Hva vil et arvefond bety for frivillige organisasjoner?

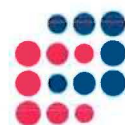
Arvefondet vil være en ny stabil og etisk forsvarlig inntektskilde for organisasjonene som på sikt vil bli betydelig. Regneeksempelet nedenfor illustrerer hvor viktig fondet kan bli.

Forutsetninger:

- Årlig innbetaling til fondet er 10 millioner- også etter at fondet passerer 100 millioner
- Det gjøres ingen utbetalinger før fondet passerer 100 millioner
- Forventet årlig avkastning gjennom hele perioden er 5 prosent¹³
- Samme år som fondet passerer 100 millioner, starter utbetalingene
- 5 prosent av årlig avkastning skal tillegges urørlig kapital

År	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
IB		10 000 000	20 500 000	31 525 000	43 101 250	55 256 313	68 019 128	81 420 085	95 491 089	105 719 816	115 994 141
Innbetaling	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000
Renter		500 000	1 025 000	1 576 250	2 155 063	2 762 816	3 400 956	4 071 004	4 774 554	5 286 491	5 799 707
Utbetaling									4 535 827	9 022 166	9 509 722
UA	10 000 000	20 500 000	31 525 000	43 101 250	55 256 313	68 019 128	81 420 085	95 491 089	105 719 816	115 994 141	126 284 126

¹³ Regnestykket er ment som et eksempel for å illustrere en mulig utbetalingsprofil med en årlig avkastning på 5 prosent. SPU har over 10 år hatt en avkastning på 5,7 prosent med en moderat risikoprofil (eksklusiv kostnader til forvaltning).

FRIVILLIGHET NORGE

År	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
IB	126 284 126	136 599 837	146 941 336	157 308 690	167 701 961	178 121 216	188 566 519	199 037 936	209 535 530	220 059 369
Innbetaling	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000
Renter	6 314 206	6 829 992	7 347 067	7 865 434	8 385 998	8 908 061	9 428 325	9 951 897	10 476 777	11 002 968
Utbetaling	5 998 496	6 488 492	6 979 713	7 472 163	7 965 848	8 460 758	8 956 910	9 454 302	9 952 938	10 452 820
UB	136 599 837	146 941 336	157 308 690	167 701 961	178 121 216	188 566 519	199 037 936	209 535 530	220 059 369	230 609 518

I regneeksempelet over vil fondet etter år 10 ha en kapital på 126,2 millioner med en utbetaling til frivillige formål på 5,5 millioner i samme år. Med tilsvarende forutsetninger, vil fondet etter år 20 ha kapital på 230 millioner og utbetale 10,4 millioner til frivillige formål.

4. Allmänna arvsfonden

I Sverige ble fondet for eierløs arv til frivillige organisasjoner, «Allmänna arvsfonden», etablert av riksdagen i 1928 i forbindelse med en revisjon av arveretten. Fondet er arving i tilfeller hvor det ikke er slektsarvinger, ektefelle eller testamentsarvinger. I løpet av de 85 årene fondet har eksistert, har det bygget opp en betydelig kapital og blitt en betydelig finansieringskilde til frivillige formål.

Frivillighet Norge vil bemerke at administrasjonen og styringen av det svenske fondet bærer sterkt preg av tiden det ble til i. Svenske organisasjoner mener det er behov for endringer i formålene det deles ut til, og at fondet skal bli mer tilgjengelig gjennom redusert byråkrati. Med disse forbeholdene mener Frivillighet Norge at det svenske arvefondet er interessant fordi det er et eksempel på et fond som har utviklet seg til å bli en betydelig kraft. Vi vil derfor gi en nærmere redegjørelse for Arvsfonden.

Fondets utvikling og inntekter

Bokført verdi av arvsfonden var ved årsslutt i 2012 på 3,93 mrd svenske kroner, med en beregnet markedsverdi på 5,36 mrd svenske kroner. Kapitalen er plassert i svenske og utenlandske verdier, herunder rentefond og aksjefond. Gjennomsnittlig avkastning for kapitalen var på nærmere 12,7 pst i 2012 og 19,9 pst i 2013. Ved utgangen av 2013 var kapitalen økt til drøyt 6,7 mrd.

I gjennomsnitt går 1800 personer bort hvert år uten å etterlate seg slektninger som etter loven er rettmessige arvinger. 1200 av disse har skrevet et testamente som spesifiserer andre arvinger enn Arvsfonden, mens de øvrige, om lag 600 avvikles for Arvsfondens regning, og pengene tilføres fondet. Fondet tilført 592,1 millioner gjennom arv og avkastning i 2012.

Formål og målgrupper

Formålet er å fremme «verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdommar och personer med funktionshinder».

Fondet har tre målgrupper: Barn (0-11 år), ungdom (12-25 år) og personer med funksjonsnedsettelse (alle aldre). Fondet skal prioritere nyskapende og utviklende virksomhet, hvor de berørte målgruppene forutsetninger skal forbedres og utvikles.

Riksdagen bestemmer de videre prioriteringer i fondets tildelinger. 81 pst av de besluttede midler falt innenfor følgende prioriterte områder i 2012, med flest tildelinger til demokrati og deltakelse:

Tabell 11   Prosjektfordeling inom de prioriterte områdena

Prioriterade områden	Antal projekt	Summa tkr
Demokrati/delaktighet	113	118 847
Delaktighet i kulturlivet	56	62 234
Främjande av fysisk och psykisk hälsa	58	59 093
Motverka våld, trakassier och mobbing	25	36 003
Deltagande i arbetsmarknaden	23	35 520
Föräldrastöd och främjande av ett stärkt föräldraskap	25	35 498
Information och tillämpning av FN:s barnkonvention	27	29 587
FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	8	8 714
Totalt	335	385 496

Tildelinger

Om lag 400 prosjekter får hvert år støtte fra Allmänna arvsfonden. I 2006 delte fondet ut i underkant av 300 mill svenske kroner. I 2012 ble 477 millioner fordelt til 398 prosjekter. Av dette gikk 249 millioner til målgruppen ungdom, 105 millioner til barn og 123 til personer med funksjonsnedsettelse¹⁴.

Av totalt 1090 søknader, ble 398 innvilget (37 pst) i 2012. Drøyt 73 pst av fondets midler ble tildelt lokale og regionale prosjekter. Eksempel på nasjonale prosjekter som er tildelt støtte er et barne- og ungdomsprosjekt som samarbeider med kulturinstitusjoner over hele landet og en utdanningsstrategi for personer med nevropsykologiske funksjonsnedsettelse.

Utdelinger og administrasjon utgjorde 505,4 millioner (85,3 pst av inntektene) i 2012¹⁵. For 2014, ventes dette å øke til 600 millioner¹⁶.

Prinsipper for tildeling

Det finnes ingen uttømmende oversikt over hvilke aktiviteter som kan motta støtte. Det foreligger imidlertid noen begrensninger.

¹⁴I følge pressemelding fra Arvsfonden i april 2013:

<http://www.arvsfonden.se/upload/398%20Arvsfondsprosjekt%20delade%20p%C3%A5%20477%20miljoner%20kronor%20under%202012.pdf>

¹⁵ Redegjørelse til Riksdagen over fondets fordelinger i 2012: www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/prop-201213172-Redovisning-a_H003172/

¹⁶ I følge Kanselsjef på Arvsfonden til Dagens Nyheter, mai 2013: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/allmanna-arvsfonden-vill-dela-ut-mer-pengar/>

FRIVILLIGHET NORGE

Det gis normalt ikke støtte til:

- Kostander til ordinær drift og administrative kostnader
- Anskaffelse av inventar
- Utbedringer av lokaler kun som følge av medlemsvekst eller hvor det ikke planlegges en ny type virksomhet
- Internasjonale prosjekter
- Privatpersoner, bedrifter eller aktører som innehar offentlige oppgaver (som kommuner) kan normalt ikke motta støtte.

Hvor mye fondet finansierer av de enkelte prosjektene det søkes støtte til varierer, men i utgangspunktet kreves minst 25 pst fra annen finansiering, av egenkapital eller andre tilskudd.

Saksbehandlingstiden for nye prosjekter er mellom 5-7 måneder¹⁷ og støtte kan gis for totalt inntil tre år. Medvirkning fra målgruppene selv vektlegges, det samme gjør prosjekter som kan inspirere andre organisasjoner til lignende initiativ.

Forvaltning og organisering

To organer under regjeringen skjøtter fondets oppgaver: Kammarkollegiet ivaretar avviklingen av dødsbo og kapitalforvaltning, mens Arvfondsdelegasjonen står for tildeling av midler. For arvsfondet er det kollegiet som registrerer søknader og forbereder forslag til vedtak, mens delegasjonen treffer de endelige beslutningene.

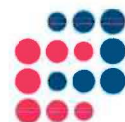
Kammarkollegiet er et statlig forvaltningsorgan underlagt finansdepartementet og har flere servicefunksjoner for det offentlige, hvor fondsforvaltning er en av dem.

Arvfondsdelegasjonen er et statlig forvaltningsorgan (nämndmyndighet), hvor styret består av et flertall av sakkyndige utenfor regjeringskollegiet. Styret utnevnes av regjeringen og består av 7 medlemmer. Formann er statssekretær i det departementet med ansvar for barnerett og funksjonsnedsettelse (det vil si Sosialdepartementet) og nestformann er statssekretær i departementet som har ansvar for ungdomsspørsmål (Utbildningsdepartementet). Oppgaven er å fatte vedtak om tildeling, samt ha det overordnede ansvaret for fondets informasjonsarbeid.

Kammarkollegiet og arvfondsdelegasjonen finansieres med midler fra arvsfondet, begrenset til 60 millioner i året som inkluderer hele virksomheten til arvsfondet, inkludert avvikling av dødsbo, forvaltning og informasjon om ordningen samt tildeling av tilskudd. I følge redegjørelsen for budsjettåret 2012 utgjorde driftskostnadene 5,9 pst av de vedtatte tildelinger.

---

¹⁷ I følge Arvsfondens nettside: http://www.arvsfonden.se/Pages/SectionSubPage_38122.aspx

Frivillighet Norge har fått tilbakemeldinger fra svenske organisasjoner om at de opplever unødige mye byråkrati knyttet til søknads- og rapporteringsprosessen i Arvsfonden. Det har også vært vanskelig for Arvsfonden å få inn nok gode søknader til å kunne fordele hele potten de senere årene. Dette har ført til et krav fra de frivillige organisasjonene om at formålet for fondet må utvides til å omfatte flere deler av svensk frivillig sektor.

5. Frivillighet Norges forslag til prinsipper for etablering og styring av et norsk arvefond for frivillig organisasjoner

Et fond for med et uendelighetsperspektiv

Frivillighet Norge går inn for at det bør opprettes et fond for eierløst arv, som har til hensikt å styrke frivillighetens rammevilkår. Det skal legges et uendelighetsperspektiv til grunn for forvaltningen av fondet og alle deler av frivillig sektor må kunne nyte godt av fondets tildelinger.

Frivilligheten representerer fellesskapet og skaper mening og tilhørighet i lokalsamfunnet og i storsamfunnet. Fondet vil skape trygghet hos framtidige arvelatere i all fremtid for at arven fondet forvalter blir brukt på en forsvarlig og god måte og som kommer hele samfunnet til nytte.

Et fond for frivilligheten

Utdelinger fra arvefondet skal forbeholdes frivillige ikke-fortjenestebaserte organisasjoner alene. Virksomhet som er organisert av det offentlige eller fortjenestebasert virksomhet skal ikke kunne søke eller motta midler fra fondet.

Fondet skal bidra til mer forutsigbare rammebetingelser for frivilligheten. Støtte må tildeles for en tidsavgrenset periode, som kan strekke seg over flere år, og primært i form av driftsstøtte. Det bør også vurderes om deler av fondet skal benyttes til kapasitetsbygging i frivillig sektor og/eller etableringsstøtte.

Over tid skal en stor bredde i frivilligheten motta støtte fra arvefondet. Etter hvert som fondet foretar større utdelinger må det være et mål at ikke bare flere får støtte, men også at bredden blant dem som får støtte hvert år økes. Med bredde mener vi organisasjoner i ulike kategorier i Frivillighetsregisteret, innenfor det som vi tradisjonelt har pleid å regne som frivillig sektor i Norge.

Et uavhengig fond

For å sikre fondets oppslutning og legitimitet må fondet være uavhengig av staten. Fondet må ha styrking av en mangfoldig frivillig sektor som mål. Dette må sikres gjennom balansert representasjon i styret fra de folkevalgte og fra frivillighetene selv. Styret i fondet må fatte beslutninger om forvaltning av kapitalen og bestemme strategier for utdelinger i tråd med stiftelsesdokumenter og lovgivning.

Hvem skal styre Arvefondet?

Frivillighet Norge går inn for at 50% av styret i Arvefondet må være bredt politisk sammensatt, mens de øvrige 50% av representanter fra frivillig sektor. Frivillighet Norge går inn for at Stortingets presidentskap får i oppdrag å peke ut styremedlemmene i fondet, på bakgrunn av forslag fra Frivillighet Norge, posisjon og opposisjon på Stortinget.

Styret i Arvefondet vil vedta strategi for forvaltning av kapitalen og avkastningen etter de føringer som er satt i vedtektene og stiftelsesdokumenter. Styret vil også fastsette de endelige kriteriene for tildeling av midler gjennom en forvaltningsstrategi.

Et fond for framtiden

Fondet skal være en kilde til finansiering av frivillige formål i en uoverskuelig framtid, og i økende grad i takt med at fondet vokser som følge av forvaltning og tilførsel av ny eierløs arv. Arvefondet skal bidra til å sikre den norske frivillighetsmodellen og skape en langsiktig og stabil inntekt for hele frivillig sektor. For å sikre at fondet er i takt med frivillighetens egenart skal det primært tilstå driftsstøtte som organisasjonene kan benytte til egne prioriterte formål.

En enkel ordning

For at det skal være enkelt for organisasjonene å motta støtte fra fondet skal Frivillighetsregisteret brukes som verktøy for utdeling av støtte og rapportering. Fondet skal tilstå støtte til de kategoriene av organisasjoner i Frivillighetsregisteret som tradisjonelt er regnet som frivillig sektor i Norge. Det foreslås at organisasjonene kan søke om å bli støtteberettiget i Arvefondet når de har stått oppført i Frivillighetsregisteret i 3 år og har registrert årsregnskap og vedtekter i registeret like lenge. Det foreslås også at organisasjonene må vedlikeholde disse opplysningene årlig i registeret for å beholde status som støtteberettiget i Arvefondet.

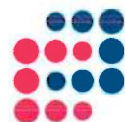
Hvordan kan fondet opprettes?

De to mest nærliggende alternative modellene for etablering av Arvefondet er:

1. Som en stiftelse, som etter en lovendring tilføres den eierløse arven fortløpende
2. Som en kapital i Norges bank, som tilføres midler i form av årlige budsjettvedtak hvor årlig avkastning av fondskapitalen overføres formålene.¹⁸ Forvaltningen skjer etter de samme prinsippene som de øvrige fondene Norges bank forvalter (som for eksempel SPU)

Frivillighet Norge mener det er ulike fordeler ved begge løsninger. Vi understreker imidlertid at det viktigste uansett valg av juridisk modell for etablering av fondet er at det må være fritt og uavhengig.

¹⁸ Denne løsningen vil ha likhetstrekk med for eksempel det tidligere Fondet for forskning og nyskaping. Her var fondet og tilføring av ny kapital gitt en plassering i Norges Bank, mens avkastningen ble overført årlig i form av budsjettvedtak i Stortinget.

Hvilke lovendringer er påkrevd?

Ved det første alternativet, etablering av en stiftelse, kan det være påkrevd med en lovendring¹⁹ av §46 om statens arverett, hvor den nye paragrafen lyder (endringen er satt i uthevet skrift):

«Har arvelataren ikkje slektningar eller ektemake som arvar han, og har han ikkje gjort testament om arven, går arven til staten **eller den som staten utpeker**».

Så vidt vi skjønner kan imidlertid staten overføre den eierløse arven til et arvefond også uten at det gjennomføres en slik lovendring. Ordningen må uavhengig av om det foretas lovendring, forskriftsfestes.

Oppsummert er Frivillighet Norges hovedansvar på dette punktet at det må etableres en forpliktelse for staten til å overføre eierløs arv til fondet i all overskuelig framtid.

Hvem skal gjøre opp dødsboene?

Uavhengig av hvilke modell man velger, er det Frivillighet Norges holdning at staten som i dag skal fortsette å gjøre opp dødsboene. Men: i stedet for at arven tilfaller statskassen når utlodningen fra tingretten er rettskraftig, overføres midlene til fondet for eierløs arv.

Hvordan forvalte kapitalen?

Fondsforvaltning på kapitalsiden kan settes til eksterne aktører, som sannsynligvis vil være det mest kostnadseffektive. Som nevnt kan det være en kostnadseffektiv løsning å samordne forvaltningen fondskapitalen med andre fond som staten allerede forvalter, for eksempel SPU.

Ved opprettelse av fondet må det legges føringer for fondets risikoprofil og tillatte investeringsformer som for eksempel fond, aksjer, egenkapitalbevis og samfunnsnyttige investeringer.

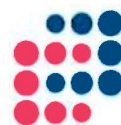
Det må også tas stilling til:

- Grunnkapitalen i fondet- det vil si hva som skal være minstestørrelsen av fondet. Det innebærer at det ikke betales ut midler dersom stiftelsens egenkapital ikke er mindre enn grunnkapitalkravet
- Om all avkastning etter nådd grunnkapital skal deles ut, eller om en andel av årets avkastning skal legges til grunnkapitalen

Hvor stor bør kapitalen være?

Et spørsmål er hvor stor kapitalen bør være for å sikre intensjonen med opprettelse av fondet. En del av midlene bør forvaltes med sikte på å bygge opp fondet, spesielt de første årene. Dette betyr at det ikke vil være noe til utdeling til frivillige formål i en oppbyggingsfase. Målet må være at fondet skal være en

¹⁹ Som alternativ til endring av arveloven, kan overføring av midler skje gjennom en tilskuddspost 70 på statsbudsjettet, som vil tilsvare inntekten fra eierløs arv over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett.

kilde til finansiering av frivillige formål i en uoverskuelig framtid, og i økende grad i takt med at fondet vokser som følge av forvaltning og tilførsel av ny eierløs arv.

Oppbyggingsfasen kan enten settes til et visst antall år, eller til fondet har nådd en viss størrelse, for eksempel 100 millioner norske kroner. Som vist i regneeksempelet i kapittel 3, vil fondet kunne passere 100 millioner åtte år etter fondets opprettelse.

Over tid vil variasjonene i tildeling av eierløs arv til fondet, få en langt lavere variasjon enn hva som vil være tilfelle ved årlige, direkte tildelinger til formålene.

Det må også tas høyde for å sette av midler for å sikre løpende kostnader. For eksempel har Sparebankstiftelsen DNB satt av likvide midler tilsvarende tre års normalt forbruk for å dempe effektene av naturlige svingninger i finansielle verdier og avkastning.²⁰

Hvordan bør fondet kommunisere med publikum og de frivillige organisasjonene?

Målet for Arvefondets kommunikasjon med publikum må være å skape trygghet hos framtidige arvelatere i samfunnet generelt, for at den eierløse arven blir brukt på en forsvarlig og god måte for samfunnet. Det må praktiseres åpenhet om forvaltnings- og utdelingsstrategier, og orienteres om resultatene av tildelingene som fondet gir til frivillige organisasjoner.

Fondet bør utover dette forholde seg passivt til publikum. Fondet må ikke drive markedsføring som gir råd for eller mot testamentering til fondet.

Arvefondet må kommunisere muligheten til å motta støtte og hvilke kriterier som ligger til grunn for å være støtteberettiget, samt hvilke prioriteringer fondet har for sine utdelinger i en gitt periode, på en måte som når frem til alle deler av frivillig sektor. Arvefondet må ikke selv søker å etablere prosjekter som frivillige organisasjoner skal delta i.

Fondet må styres etter offentlighetsprinsippet. Resultater av fondsforvaltningen og rapporter fra prosjekter og aktiviteter som har fått støtte, må være transparent og offentlig tilgjengelig. Publikum skal ha tillit til at fondets midler både forvaltes og brukes på en god måte.

Forsvarlig kontroll med bruk av midlene

Som for andre ordninger må tildeling av midler forplikte mottakeren. Fondet må være ubyråkratisk og bruke Frivillighetsregisteret som rapporteringskanal, samtidig som det utføres mer utførlige stikkprøvekontroller i et gitt antall mottakerorganisasjoner hvert år. Arvefondet må ha mulighet til å inndra midler som ikke benyttes i tråd med formål og tildeling.

---

²⁰ <http://sparebankstiftelsen.no/Om-stiftelsen/Finansielle-investeringer/Policy-for-finansforvaltningen>

FRIVILLIGHET NORGE